

HAJNAL

OLVASÓINK FIGYELMÉBE!

A HAJNAL szerkesztőségénél a következő imádságos könyvek kaphatók

Rendelési cím:

☛ „HAJNAL“
217 Third Street,
PASSAIC, N. J. ☚

Aranykorona. Diszes vászonkötés ..\$1.50 — Diszes elefántcsontkötés ..\$2.50. — **Ájzatosság gyöngyei.** Művészi kivitelű gyöngyház betétes kötés ..\$1.25. — **Betegek gyógyítója.** Diszes elefántcsont kötés ..\$2.25. — **Énekeskönyv.** Kottával. Diszes vászonkötés ..\$1.25. — **Égi Manna.** Vászonkötés ..\$0.30. — Diszes celluloid kötés ..\$0.50. — Művészi kivitelű csontkötés ..\$1.25. — Nagyobb diszes elefántcsontkötés ..\$2.25. — **Görög-szertartásu teljes énekeskönyv.** Diszes vászonkötés ..\$1.00. — Diszes elefántcsontkötés ..\$2.30. — **Jézus az én kívánságom.** Diszes vászonkötés, kisebb ..\$0.50. — Nagyobb ..\$1.00. — **Lelki Manna.** Egyszerű vászonkötés ..\$0.35. — **Finom puha bőrkötés** ..\$1.00. — **Mária bűnösök szószólója.** Diszes elefántcsontkötés ..\$1.75. — **Mennyei hangok.** Oktató, szertartásos, imádságos és énekeskönyv. Keresztény családok kincse. Diszes vászonkötés ..\$2.00. — **Remek elefántcsontkötés** ..\$3.50. — **Orgona-virágok.** Diszes vászonkötés ..\$0.85. — Diszes elefántcsontkötés ..\$2.40. — **Domborműves elefántcsontkötés** ..\$2.60. — **Orgonahangok.** A legnagyobb énekeskönyv. Diszes vászonkötés ..\$1.00. — Diszes elefántcsontkötés ..\$3.00. — **Páduai Szent Antal imádságos könyve** ..\$0.30. — **Rózsakert.** Közép. Diszes zománckötés ..\$1.20. — **Szentírás.** Diszes kötés ..\$5.00.

Mindenféle iskolai könyvek, katekizmusok, bibliák stb. kaphatók. -- Árak 1 centes bélyegekben is beküldhetők.

H A J N A L

No. 11. Vol. II. MONTHLY MAGAZINE Nov. 1909.

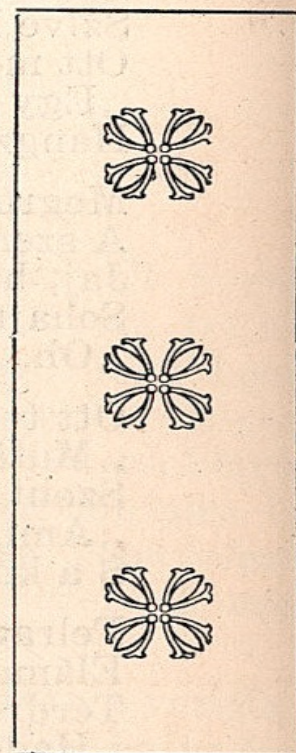
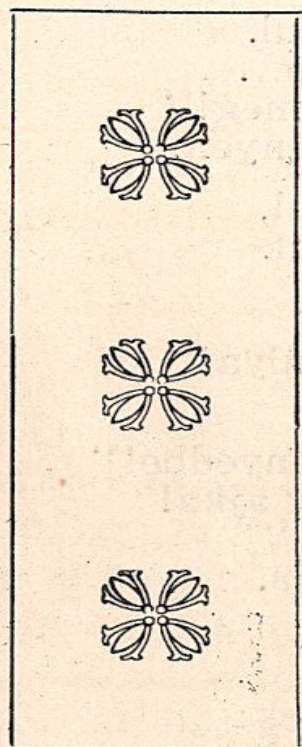
Szerkeszti MESSERSCHMIEDT GÉZA plébános Passaic-on, New Jersey.

Published every first Thursday by
Rev. Geisa Messerschmiedt
217 Third St. Passaic, N. J.

Megjelen minden hó első csütörtökén.

Subscription Price — Előfizetés
az Egy. Államokban és Kanadában
One Year - egy évre \$1.00
Magyarországon, külföldön
Egy évre \$1.60

Entered as second-class matter Jan. 15, 1909 at the post office at Passaic, N. J.
under the Act of Congress of March 3, 1879.

Árpádházi szent Erzsébet.

Szent Erzsébet rózsái.

Hideg szél süvit, zug hegyen völgyön végig...
Mi az, ami Wartburg alatt a havon sötétlik?
Éhes, rongyos, ványadt koldusok csapatja,
Sovárogva néznek fel a várkapura,
A vár ifjú nagyszonya mikor lép ki rajta.

Nyilik a várkapu, jósággal szivében
 A vár ifju nagyasszonya most lép ki rajt' éppen
 Kenyeret, vigaszt hoz busongó népének.
 Az éhezők ajkán hangos sohajtás kél,
 Mintha égi, tulvilági jelenést néznének.

Az éhező sereg szivrepesve várja...
 Harag cikáz a rossz napa szivében a várba,
 „Szegény a családra, három gyermekedre!
 Lajos fiam, hát te még tovább is tűröd,
 Hogy hitvesed szemét közé elegyedjék egyre?”

Nézd, hogy lohol most is, le, a völgyi mélybe!
 Drágább neki a söpredék, mint gyermeke, férje,
 Vagyonod a várbói nap-nap után hordja.
 Ez a préda asszony koldusbotra juttat...
 Nézz csak le, hogy lesi, várja az a szennyes csorda“.

Szemrehányó szóra Lajos feje kábul,
 Szive lobban, arca gyúlad, kirohan a várbul.
 Ott megy a nagyasszony a lejtős ösvényen...
 „Egy lépést se tovább, parancsolom, állj meg!“
 Hangzik a szó a fellobant férj ajkán keményen.

Megrezzen a szent nő, megáll, visszafordul,
 A szeméből a legfájobb könnyüje kicsordul.
 Jaj, ha a haragnak ölyve lecsap rája!
 Sohajtozva, búsan tekint fel az égre:
 „Oh, ne hagyj, édes Jézus, szegények királya!“

Ott terem a zord férj, rárivall a szentre:
 „Mutasd rögtön, mit rejtegetsz ott a kötényedbe!“
 Szent Isten, mit mondjon? Ugy reszket az ajka!
 „Amint parancsolod, rózsát viszek benne.“
 S a kötényét félelemmel, búsan bontogatja.

Felragyog a szent nő halavány orcája.
 Elámul a haragvó férj a rózsák láttára.
 Térdre ereszkedik s zokog, mint a gyermek:
 „Hadd illessem csókkal a lábat nyomát is.
 Oh, bocsáss meg, óh bocsáss meg, bűnbánó férjednek!“

— Wartburg fejedelme felsiet a várba,
 Vádaskodó, gögös anyja kárörömmel várja.
 „Anyám, komoly arcal állok im' elébed:
 Ne halljak ezentul vádat ajkaidról,
 Dicső asszony, szent nő az én hitvesem, Erzsébet!“

Az angyali asszony azalatt ott lépdél
 Szegényei közt a völgyben teli kötényével,
 Rózsa helyett ismét friss kenyér van benne.
 A koldusok ajkán hálaének zendül
 S velök együtt énekelnek a szentek a mennybe’.

Szokolszky Bertalan
 Szilvás-Ujfalu-i plebános.

A mértéktelenség bűnéről.

Irta Kubek Emil, Mahanoy City-i gör. kath. lelkész.

II.

Mi is Isten előtt az oly anya, ki téged s gyermekeit koplaltatja, csak hogy a maga, vagy hiu leánya drága ruháira teljék? Vagy mi az az uri nő az Isten előtt, kinek ugyan nincs hozzá való jövedelme, de a pompát illetőleg a gazdagokkal versenyez? Vagy nem pazarló-e az Isten előtt az az özvegy nő, ki csekélyke nyugdíját nem gyermekeire s azok nevelésére s öreg napjaira takarítgatja, de a bolond divatnevetséges hóbortjaira könnyelműen pazarolja? És ki tudná az itt fölkozható példák ezer és ezer nemét egy-két rövid beszédben mind elősorolni?

Mi az az ember, a ki vasárnaponként egy-két szóra a vendéglőbe jár el, hol az az egy-két szó belenyulik a hétfői hajnalba, kártya és ital mellett? Megnézheted hétfői munkáját, mily nagyon-nagyon nyomorultan folyik, nem is szólva a vasárnapi istentiszteletről, a melyhez az ily embereknek semmi kedvük sincsen. Az ünnepnapok ily áhíttatos megünneplése utóbb is megszokottá válik s fölülkerekedik az ivás szenvedélye s végre is oda vezet, a hová jutni nem is volt szándéka, mint a megriadt ló a rajta ülő gyenge gyermeket: a kötelesség mulasztáska, a nyomorba, szégyenbe s végre a kárhozatka! Hát az a hivatal-főnök, vagy az a pöffeszkedő gyáros, ki alantasait az ünnepi délelőtti szerelmise alatt a hivatalban tartja, míg maga dőzsöl, mi az Isten előtt? Alantasainak jótevője ő?

Igaz, eltértem beszédem fonalától, de hogy ez nem akaratlanul történt, majd később látni fogjuk.

Én elhiszem hogy te a korcsmába nem annyira az ivás, mint időtöltés és unaloműzés céljából szoktál eljárogatni, hogy ott megtudjad a napi eseményeket, ott hallasz mindenféle ujdonságot, csak ott van időd barátaiddal találkozni s nem is vesz rajdat az ivás szenvedélye erőt, nem válik belőled pazarló! De gondold meg, mennyi időt vesztegetsz el életed folyamán, a melyet célszerűbben s üdvösebben fölhasználhattál volna családod és szegény lelked üdvére. Te nem is vagy látható a korcsmában, csak ünnepnap esténként és tán a vásárok alkalmával s nem is költesz oly sokat, talán egyre-másra 20—30 fillért. Most számítsd föl, mennyit tenne egy egész éven át, hát ugy 50—60 éves korodban, mily szép összegecske került volna egybe, tán öreg napjaid biztosítására, főleg ha most, öreg korodban, egy fillérrel sem rendelkezel, sőt tán könyáztatta kegyelem kenyeren tengeted életed, pedig önmagad ura lehattél volna? Ha netán irigykednél más gyermekeinek jólétén, gondold meg, apjuk nem is volt oly tehetős, mint te valál, de tanította és szigoruan tanította őket s most büszkélkedik velük, te pedig restelled a tieidet; öregségedre támaszt vártál s kinzókat nyertél s keserü csalódást.

Emlékezzél vissza, mily sok átok szállott el ajkaidról, midőn az iskolapénz, vagy egy-egy kis könyv jött szóba; inkább elmulattad társaiddal. Tudod jól, az Isten ítélőszéke előtt számot kellend adnunk nemcsak minden tettünkről, de még a könnyelműen kiejtett szóról is, hát a könnyelműen eltékozolt javak miatt, nem fogunk-e számadásra vonatni? Földi javainknak nem vagyunk mi független urai, de csak haszonélvezői, sáfárai, e javakért az utolsó fillérig számadásra fog vonni a talentumok mindentudó és mindenható Ura! Az nem szolgálhat nekünk mentségül és zsinór-mértékül, hogy ily szórakozásaink a világ szemében nem becstelének s a világi törvényekkel nem ellenkeznek, mert ezek szerint ki-ki tehet vagyonával akarata szerint; igen, de Isten előtt nem tehetünk velök tetszésünk szerint, mert szent akarata az, hogy arra fordittassanak az Ur javai, a mire Ő adta nekünk, mert különben csőd alá jutunk mindörökké és sáfárkodásunkra mi sem fog többé bizatni sem itt, sem az örökkévalóságban... soha!

A nyugvó Nap irányában.

Megírta Dénes plebánus.

A Missourin túl a Rocky Mountains — a Sziklás Hegység lábainál a virág oly színes, oly szagos, mint a Kárpátok alján. A levegő? Mintha Kézsmárk havasi rétjein sétálna az ember: elevenítő, éltető, friss, üdítő, édesen mámorító!

De hát a hit mezeje? Virágos-e?

Bizony tar, pusztá az!

Gazdag vidék, szép vidék, egészséges vidék — de vad még. Hiszen még 1877. indiánok hevesen csatáztak itt Sitting Bull (Ülő Bika) és a Crazy Horse (Bódult Ló) kegyetlen vezérek alatt. Halomra öldösött öslakó vad indiánok száraz csontjaitól fehérlik itt még a mező most is.

* * *

Templom a csűrben.

Montana keleti határa közelében nyílt pályán megállott a vonat. Előttünk föld csuszamlott le a pályára: állanunk kellett, míg eltakarították. Nyílt mezőn csűrűt pillantottam meg: de kereszt volt rajta! Mondok: megnézem, mi csuda az, a míg a vonat vesztegel. Nem volt zára. Faláda állott az oltár helyén letakarva fehér lepedővel. Sem gyertyatartó, sem könyvvánkos, sem szobor, sem kép, sem szőnyeg az oltár előtt, sem keresztúti stációk a falon, sem víztartó az ajtó mellett. Pár gyalúlatlan fenyődeszkából összerótt ülőke utánképezte a padokat. Sem sekrestye mellette, sem kerítés körülötte. Sokáig koldulgatott a papja, míg

a deszkát, a zszindely árát összehozta! Maga volt az ács, a kőmíves, míg felépült. Száz és harminc angol mértföldről jár oda tanítani, gyóntatni, misézni. Ha öt vasárnap esik egy hónapra — az ötödik vasárnap ezé a csűr-templomé. Már péntek reggel indul el hazúlról indián pony lován. Balkezéhez kötve a súlyos missióstáska; abban az oltárköve, misemondó könyve, misemondó ruhája, misésbora, ostyája, gyertyája, oltári keresztje. És még kicsi imádságos könyvei, olvasói, skapularéi, katekizmusai, bibliái és nagyok számára olvasni való jámbor könyvei. Az mind elosztogatni való! — Jobb kezében a kantarszára. És meglépnek egyszáz mértföldet kutyafutában a lovával estig a hallgató pusztán hevesen tűző nap alatt! Mikor már a csillag ragyog, a ló megáll a magányos prairien (olv. prerin). A pap leszáll és kőróckól tüzet rak, és a lovát béklyó nélkül szabadjára engedi. Az ott kezd legelni mellette. A tűz fénye mellett olvassa el breviáriumát, majd zsebéből kolbászt, kenyeret vesz ki; — lovának is jut az édes kenyérből! Majd feje alá teszi a nyeret és a hátát tűznek fordítva keresztet vet magára és elalszik.

A ló vigyáz rája. A mikor a tűz csak pislog: neki bátorodik a kis réti farkas: a coyotte (olv. kajot) és meg orrontva a jó kolbász szagot odakullog nagy sunyin. De a ló jól oldalba rúgva őt megkergeti. Ott vonít aztán jó messzi kijnjában nyalogatva ütött szombját; vígasztalása: majd lesz még reggel és lesz „prairie dog“, (réti kutya = ürge) a mikor sütkérezni kijön a napocsákára földalatti birodalmából! A pap a coyotte nyávogására a másik oldalára fordul és fülére húzza a nyereg pokróczot. Alszik jól. Éjszaka hűvös ugyan, de a fű száraz, Mert Missourin túl níneseen harmat a prairien!

Napkeltivel egyet nyerít a lovacska a kelő nap üdvözetére, odadörgöli orrát a lovasához és felkelti. Nyeregbe pattan a pap és ügetnek tovább. Azaz száguldanak, mert a prairien nőtt lovacska rögtön első mozdulástól gyors hosszú galoppban rohan és rohan fáradhatatlanúl, mint egy felhúzott gép két órán által! akkor két percze megáll, nagyott fúj és megint gyors galopp... Szombat délben ott van a pap a templom csűrjénél. Beviszi a táskát, megereszti a nyeret és a lovacska elégedetten legelni indul a templom körül. A pap megvizsgálja az épületet, hol szakított le a heves montanai szél róla deszkát, zszindelyt? Oltár mögöl előkotorász szeget, kalapácsot és „fix-ol“, majd kisépri a templomot, letörli a port az oltárról, a padokról: elég finom homokot hordott be a szél a végtelenül száraz montanai levegőben összeszáradt deszkák finom hasadékain át. A templom mellett tüzet rak és a táskát feje alá rakva alszik. A ló, mint jó kutya,

akkor a közelébe jő. Reggel víz után néz a közelben, három lepedővel letakarja az oltárt, és vár breviáriumba temetkezve. Nyolc óra után a szél minden irányából sebes galoppban száguldva jön a katolikus „cowboy” festői öltözetében. Mexicói „sombbrero” kalap, kurta bársony zeke, veres kendő nyakába kötve a zeke gallérja felett, tehénbőr felső „lovagló” nadrág a varrásnál a hosszú szőr kívül hagyva, hosszúszerű lakkos csizma magos francia sarokkal és éles sarkanytyuval. Melle körül a bikacsők ostor. Szélvész sebeségével odarohan a cowboy lova a templomhoz, az ajtó előtt pillanat alatt megtorpan, megáll mint a czövek és a lovasa bent áll; megereszti a hevedert, megsimogatja a ló nyakát gyengéden ráüt és a ló csendesesen elkoczog a pap lovához a legelőre víg nyerítéssel üdvözülve őt. Majd jönnek sebes trappban könnyű kocsikaikon a farmerek feleségeikkel, gyermekeikkel. Két asszony pár csipkével felékesíti az oltárt, nagyobb lányok pohárba virágot hoznak az oltárra meg tövissel kis csokrocskát tűznek a függő oltár lepelre; más pohárba gyertyát tesznek papirost gyümöszölnek a gyertyához és áll a gyertya ebben a tartójában az oltáron.

Azt nem lehet elvárni, hogy a pusztai emberek csendesesen legyenek a templomban, míg a sz. Mise megkezdődött! Hiszen már két — három hónapja nem látták egymást: az utolsó havi ötös vasárnap óta! A pusztai ember nem tud suttogva beszélni. Ha valamelyiküknek „extra” beszéde van a pappal, hogy mikor jöhetne ki a tanyájára vagy a kárányára gyereket megkeresztelni, vagy a házába misét mondani, meginteni, megoktatni, a gyerekeit — akkor kivonulnak a szabadba a templom elé; ha meggyónni akar valaki, akkor az egész gyülekezet kénytelen kivonulni. Mise után olvasót mondanak és aztán a pap kiosztogatja ingyen a katekizmust, a jámbor könyvet, az olvasót, a skapulárét, szentelt gyertya darabot és megolvassa a „kollektát” \$10.10 az, a mit életére fáradozásáért kapott! A templom körül füre telepedve előveszik a „lunch” (löncsot) és a javát mind-egyik a papnak kínálja. Akkor majd agyonetetik. Megitatják a lovacskákat és csak úgy porzik utánuk a prairie, a hogy elrobognak hangtalanul a puha fűvön a csillag minden irányába. A „cowboy” füttyent és a lova nyerítve hozzá rohan. Hinnéd: rögtön leüti rohantában a lábáról és keresztül rohan a templom deszka falán! No! Megtorpan a gazdájánál megáll szempillantás alatt és várja míg a „cowboy” a nyeregben van és aztán pár perc és csak kis fekete pont van a szemhatáron belőle...

Okosabb a ló mint a gazdája.

Augusztusban már három héttel előre nyomtatott póstakártyát küldtem minden egyes katolikus juhásznak, gúlyásnak, csikósnak, hogy ezen hónap ötödik vasárnapján Geysler nevű pusztán az iskolában sz. Mise lesz. Kocsin mentem oda; szombat délben indultam el és a koczogás teljes hét óráig tartott. „Livery Stable“-béli lovak voltak: csak öt mértföldet tettek óránként! Másnap haza akarok ebéd után kocsikázni az egyik ló „crazy“ (krézi = bódult) volt a fűvön bezabált a vad fokkhagymából. Tánczolt, forgatta fejét jó kedvvel — nem lehetett befogni. Az egyik „cowboy“ idekinálta lovát, ő meg farmer bátyja „buggy“-jába ült a kocsis lábához. „Blaumontagot“ csinál és elmulat egy napig a farmer bátyjánál! Én meg vágjak rövidebb utat magamnak: menjek a 111 Meridián hosszában aztán forduljak fél óra múlva West — west north és elérem a Great Falls — Lewistown-i régi „stage-coach“ (sztéds-kócs = delizsánc) utat és ez nyugati irányban hazához. A „cowboy“-ok egész csillagászati helyességgel irányítják az embert: mindegyik óráján egy „compass“ (mágneses tű) fittyeg és ezzel irányzódnak. Jól van; mentem a Meridiánon, mely látható a kiczövekelésből.

De egy óriási, dróttal bekerített juhlegelő állta az útam. Mentén lehetett menni csak. Két mértföldre értem a végét. Ez kitérített az irányomból. Borús volt és compassom nem volt akkor nálam. Indítom a lovat a miképen én gondoltam (west — west — north): éjszak — nyugat felé. A lónak nem volt ez az irány az injére: izzadni kezdett, bukácsolva kedvetlen ment; rángatta a kantárt, hányta a fejét, rágta a zabolát és lesunyította hátra a fülét. No barátim ez rossz jel. Mondok, hogy mondok magamban:

— „Ez a ló bizonynyal többet tud, mint te édes Franczim“.

Megállottam vele: a kantárt szabadjára eresztettem. A ló rám néz — nem szólok neki semmit. Majd jobbra néz, balra tekint és megint jobbra néz és szaglászsa a szelet, nagyot fúj, felhegyezi fülét és vagy harmincz foknyi szögben neki ered tovább éjszak fele a megkezdett iránytól jobb kéz felé. Száguldott kutya-futtában vígan már nem bukdosott, nem izzadott: két óra multával a „stage-coach“ utján voltam.

Négy óra alatt otthon voltam, mert a sötétben már nem engedtem csak hosszú trappban és úgy is összeütköztem részeg

lovakkal, kik a városi korcsmákból aluva haza mentek lovaikon. Montanában vasárnap is nyitva vannak a korcsmák! Juhászok, gulyások arra szavaztak, hogy legyenek.

* * *

Az én varnyú indiánjaim.

Csudálatosan kitartókezek a „wild westi“ pony-k. Csak ámultam, mikor 36 mértföldnyi út állott előttünk és a felfogadott ember egy lovas kocsival jött értem! Az angol mértföld pedig = 1.61 kilométer vagy 0.212 magyar mértföld. És ez az egy ló öt óra alatt befutotta velünk és a kocsikával ezt a 36 angol mértföldet vagyis 58 kilométert vagyis 8 magyar mértföldet csak egy kis ittatással és tíz percnyi megállással! A végén friss volt, mintha csak most vezették volna elő az istálóból! Pennsylvánián a jó gazda egy lovas kocsival sohasem menne tovább 12 angol mértföldnél hazulról, hogy meg ne erőltesse a lovat: nagyobb távolságra ennél már két lovat fog be és hat mértföldnél többet óránként nem csinál velök.

Az Egyesült Államok lovas katonái alá a lovak ITT nevelődnek Montanában. „Crow“ (kró = varjú) indián nemzet van a huszár, lovak nevelésével megbízva. Ezek a Varnyú indiánok még 1200 vannak. Reservációjuk a Yellowstone (jelosztón = rőt-kő) folyó déli oldalán van a Wyoming álladalom határáig, keleti határa South Dakota, nyugati a Big Boulder folyó. 1868 óta ez az ő országuk: 250 angol mértföld vagyis 53 magyar mértföld = 402 kilométer hosszú és 75 angol mértföld széles.

Tehát nagyobb mint Massachusetts állam a hol Boston a főváros! És csak 1200 Varnyú indián él rajta. Húsz évvel ezelőtt még 3000 voltak. Minden esztendőben 90-nel több hal meg közülük, mint a mennyi születik. Így hal ki az indián Isten rendeléséből. Mondom Isten rendeléséből, mert jó dolguk van, pénzük van, munka nem öli őket! Mivel a fehér embernek mindig jó barátjai voltak az állam a többi földjeikért óriási sun márt fizetett neki, mikor rezervációba tette őket. 1882 megint szép pénzt kapott a törzs, a mikor ezüstöt, topázt fedeztek fel a hegyekben. 1906 megint kapott \$200,000 ez a 1200 ember 40,000 akérért, a mire vizet lehetett eresztetni ást csatornából és eladni a települő farmereknek. Ezt a pénzt Washingtonban D. C. kamatoztatják a számukra és a kamatokat esztendőkint kiosztják közöttük minden fejre egyenlően. Van nekik 40,000 lovuk. Ebből is pénzel-

nek, de azért (bár pálinkát **nem** vehetnek) a mikor jön a tél, ott üvöltenek éhesen az ágens háza körül ingyen lisztért és szalonnáért, mert nincs mit ennök. Olyanok mint a cigányok egyszerre költenek el mindent csecsebecsere: holnapra nem gondolnak. Egész nyáron csak lovaikkal fel alá csatolgnak rezervátiójuk határai közt vadászva és halászva. Legnagyobb részben katolikusok vezetik a fiú iskolát, apácák a lány iskolát. A fiúkat hat évesek koruktól konviktusban nevelik egész 14 éves korukig. A lányokat hat éves koruktól 18 éves korukig az apácák tanítják. Még „high school“-t (háj szkúl = polgári iskola) is végeznek és csak akkor eresztik őket szüleikhez. A finoman nevelt indián kisasszonynak, mihelyt haza jön, első dolga ledöcni a civilizált ruhát és leheverni az indián blanketre (blenket = pokrécz) és olyan henye vad indián squaw (szkva = indián asszony) lesz belőle, mintha soha lány nevelőben nem lett volna. Civilizálhatatlan ez a nép! Arrapuisz fejedelmük nagyon meg van elégedve országával:

„A Varnyú indiánok országa jó föld! A Nagy Szellem tökéletesen kellő helyre tette azt. A mikor benne vagy: jó dolgod van. Ha kimész belőle délfelé végtelen puszta síkon kell barangolnod (Wyoming gyérfüvű homokos pusztáját érti); ott a víz rossz: nyavalyát kapsz tőle a bendődbe. Éjszak fele vonulsz, ott a tél végét nem győzöd bevárni és a hígedtől még a zsigered is zsugorodik, hogy füttyülsz a keserves kínodban — fű télen ott nincs: lovat nem tarthatsz, csak kutyán kell szánkáznod. (Canadát érti.) Nyugatra mész: ott a Columbia folyó mellett gyatrák, büdösek szurtosak az indiánok (Washington államot értette!) Koldusok ott a veres emberek; csak a canoeban (kenú = csónak) fel és alá evezgetnek és büdös hallal táplálkoznak; szájukból folyton halcsontott piszválgatnak ki és fogaik elrothadnak. Kelet fele (Dakotában) jól élnek de a Missouri (Mizúri) iszapos vizét kell kortyogatniok: egy Varnyú indián kutyája sem habzsolna fel ezt a vizet! De Varnyúk országa épen jó kellő helyen van! Van itt napfényében fürdő egyenes pusztánk, van hóval fedett hegyünk. Ha a nyári meleg hevessége megaszalja a pusztánk fűvét: felczihelődünk havasaink aljára! A levegő ott hives, elevenítő, a fű friss, kristályos patakok habjai bukfencet vetnek a sziklákra míg leérnek a hómezőkről; ott kergetünk szarvast, üzünk antilopot, mikor bőrük már jó nadrágnak; ott hajtunk fekete macskót és szaladunk a vad hegyi juh után. De jó a prémjük bundának!

Mikor ősszel jó erősek és kövérek a lovaink, a havasi legelőtől: lemegyünk a síkra és vadászunk buffalóra és fogunk a patakon hódot. Mikor nyakunkba zúdul a boldogtalan szeles orotba

tél, akkor bebúvunk a mély folyók reketyés bokraiba; ott van buffaló hús és a lovad számára genge fűzfahajtás és a puha jege-nye száracska! De telelhetel a Szeles folyó mentén is (Wind Creek) ott meg a sós nád (salty weed) van „plenty“ (plendi = bőven) a lovad kitartására.

Varnyúk országa jó helyen van: mindenféle kívánatos dolog leledzik itt.

A Varnyúk védték a fehér aranyásókat (mikor 1861 bányászni kezdtek itt) a Sioux (Szjú) indiánok dühe elől. Mikor meg vasutat akartak az arany bányáig húzni a Northern Pacificot és az Egyesült Államok regementjei a miatt kénytelenek voltak a Sioux-kkal verekedni 1872—1885; akkor a Varnyúk mint kéme-ek és előörsök jó szolgálatot tettek. Azért kapták ezt a jó földet és nem veszik ezt el tőlük. Mikor Montanába menetemben a vonat a rezervatióba ért, egy Denverből jött juhnyáj tulajdo-nos káromkodni kezdett mint a jégeső és szidta az Egyesült Álla-mok képviselő házát, hogy ezt a végtelenül jó, kövér földet így az indiánok kezén hagyják megtöretlen heverni és nem osztják ki farmáknak!

Itt mutatták nekem a nagy emlékkövek, a hol a Sioux indiá-nok 1876 jun. 25-én Custer (Kösztr) generálist 204 katonájával lemészároltak, hogy még hírmondó sem maradt közülük.

A rezervatió áll egy magányos hegy kúp. Skull Butte (Szkul Bjutt) a neve vagyis „Koponyák Hegye“ egész a Billings városa közelében. A folyó partján sátorozott a Varnyúk nem ze-te, mikor oly veszedelmesen tört ki közöttük a fekete himlő, hogy tized részük már elveszet benne. A Nagy Szellem haragját hogy kiengeszteljék: a fő Medicinás emberük kimondta, hogy 40 fiatal harzosuknak fell kell magát áldoznia. Bőven jelentkez-tek. Csak a legfiatalabbat választották, kik a Nap-táncz keser-vesein legujabban mentek át. Harczi díszbe öltöztek és mikor sok ceremónián keresztül estek, felhágtak harczi paripáikkal a hegykúp tetejére. Itt nekik és lovaiknak bekötették szemeiket és ők óriási síketítő ordítással vakon neki eredtek száguldva a hegy meredek szélére és onnan a meredélyről alázuhantak há-romszáz lábnyira vagyis 91 méternyire és éles köveken összetör-ték magukat. Csontjaik és koponyáik ott fejezlenek — az indiá-nok nem engedik elhordani azt onnan a világért sem.

Ezen Varnyúk nemzeti érzése oly erős, hogy a fiaik, lányaik bár angol iskolában nevedtek hosszú éven át: otthon és maguk között csak az indián nyelven beszélnek! A papnak azon kell prédikálnia, hogy tekintélye legyen köztük — üzletet csinálnj

alig lehet másnak velök, csak a ki a „Crow“ indián nyelven beszél hozzájuk! — No magyar anya, mit érzel, a kinek gyermeke: fia, lánya nem tud magyarul felelni a kérdésedre, mikor szólsz hozzája? A te véredhez! Mit? A félvad indián megszenyíti téged!

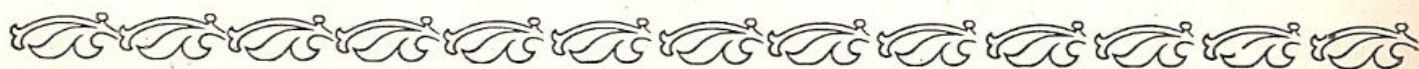

A világűr csodái.

Emberi értelmünknek nagyon nehéz megérteni azt az óriási távolságot, mely két égi test között van. A villanyáram egyetlen másodperc alatt hétszer tudja körülfutni a földet. Tehát a holdba egy másodperc alatt jutna el minden szó üzenet; a napba pedig 8 másodperc alatt. Ám a földhöz legközelebb levő A nevezetű állócsillagba (a Kentaurba) egy ilyen üzenet csak négy év múlva jutna el. Azonban vannak a világűrben olyan álló csillagok is, melyekhez Amerika fölfedeztetésének híre máig sem jutott volna el, noha nyomban Columbus partraszállásakor táviratozták volna is meg. Vannak csillagok, miket emberi szem a legerősebb lencsájü távcsön keresztül se fog soha meglátni, de hogy mégis vannak, azt a fényképfelvételek bizonyítják, melyeket az égbolt-ról eszközöltek. Ezek olyan messze vannak tőlünk, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus születésének híret még ma se kapták volna meg, ha mindjárt a betlehemi szent éjszakán küldték volna is nekik távirati uton a híradást. Ez a pár sor eléggé és tanulságosan bizonyítja, hogy minő kicsinyke darab a mi földünk a nagy világban! Hát még mekkora alázat kell, hogy elfogja az embert, ha ebből a nagyon nagy világból vissza hozza tekintetét és — magát látja!

MUTATVA NYSZAMOKAT bárkinek szivesen és ingyen
küld a Hajnal kiadóhivatala.

☞ TÁRCA. ☞

AZ IRORSZÁGI KUNYHÓ.

Németből: Sztroiny Antal.

VII.

— Folytatás.

Az öreg Mooneyné Evikével és annak gyermekével szótlanul és könyek nélkül ült a szomorú kunyhóban, melyet férje halála óta sok szenvedés keresett föl.

A hold, mely a bazalthalmokon felülemelkedett' rávetette halvány fényét a még halványobb kiaszott arcokra.

A nap és az óra, melyre Bertalan visszajövetelét megígérte, már régen eltelt, azonban Bertalan nem jött.

—Lajos meghalt! — panaszkolta az anya — és Bertalan nem akar jönni, hogy meghozza nekem a halálhírt, mert az mondja neki lelkének szemrehányó szava: a te könnyelműséged okozta öcséd halálát! — Évike fölsóhajtott a szemrehányásra, melylyel a napa a fájdalomtól és bútól megtörve férjét illette, azonban egy szót sem felelt rá, hanem fajó szivvel az égre tekintett.

Az öreg Mooneyné ránézett és megijedt. Észrevette, hogy megszorította menyét, „Évike — szólt — nagyon aggódom férjed miatt. Hacsak baj nem érte a fáradságos úton. Félek! Félek! Szent Isten, mihez fogunk, ha Bertalan nem tér vissza többé?! Nem, ily súlyos megpróbáltatást csak nem küld ránk az Ég!”

—Édes anyám — felelte Évike — nekem mégis úgy tűnik föl, mintha hosszú megpróbáltatás volna mind, a mi az öreg Mooney Vilmos halála óta e percig történt, megpróbáltatás, melyet az Isten küld reánk. Adjon a jóságos Ég nekem is, neked is erőt, hogy elviselhessük! Anyám, szeretnélek vigasztalni, de nem tudlak, magamat is majd megemészt a bánat Bertalan miatt. Egész pon-

tosan meghatározta nekem az órát és a percet, melyben visszatér. És mert még most sincs itt, azt kell gondolnom, hogy valami szerencsétlenség érte, mely talán hosszú időre, talán örökre elválaszt tőle.

Így sopánkodtak mind a ketten, nap-nap után minden reggel. És Bertalan nem jött vissza.

Isten a megmondhatója, hányszor, de hányszor kiment Évike az útra, melyen urát várta. Elsietett Bay városába, bejárta a szomszédos völgyeket, tudakozódott minden felé, ha talán valami hírt hallana uráról. De vigasztalás és hír nélkül maradt és Bertalan nem jött vissza.

Több hónap mult el e szomorú állapotban, lassan, keservesen. Ezer meg ezer köny folyt el. A sóhajok egymást érték a kunyhóban és a kis völgyben. A kis Emma napjában százszor is kiáltotta atyja nevét. De Bertalan nem jött vissza.

Végre így szólt az öreg Mooneyné: „Évike el kell mindenre készülnünk. Csak az vigasztalhat, ha az égre tekintünk. Ha Lajos már nem él, ha Bertalan is megtámadta utjában a halál utolsó tusája, adjon az Isten porladozó tetemüknek békés nyugvóhelyet; lelkeiknek pedig adjon örök boldogságot a gyönyörűség mennyei honában!

Dolgozzunk és imádkozzunk értük és magunkért. A munka megszabadít minket a szűkségtől, mely fiam vesztével borzalmasan fenyeget bennünket. A buzgó imádság pedig mindig tökéletesebbé teszi lelkünket és szivünket az Istenhez emeli; élteti bennünk a boldogító reményt, hogy egykor, talán nemsokára eltávozzunk innen és újra föltaláljuk őket a szeretet és béke országában!“

A nyáj, mely Lajos keze alatt oly szépen növekedett és szaporodott, pusztító dögvésznek esett áldozatul. Évike minden fáradsága és gondja dacára elhullottak a barmok a betegség mérges csapása alatt. És az öreg Mooneyné fájó szívvel mondta:

—Ha Lajos itt volna, még mindig békeségben és jó egészségben legelnének a tehenek a mezőn!

Évike bevetette a földet, a hogy tudta. Virágozott és ért az árpa, meg a len, volt kilátás bő táplálékra és elégséges ruházatra. De éj idején előrohantak a vadak a sűrű erdőből, összegázolták a lenföldet és elpusztították a gabonát. Évike, miután megnézte, szomorodva ment haza és könyezve mondta:

—Bertalan nincs itt... gyilkos fegyverével már régen visszautazta volna a szarvasokat és vaddisznókat a sötét erdőbe, meszsziire!

A kunyhó előtt álló fák, melyek azelőtt meggörkültek a gyümölcs terhe alatt, elvesztették erejüket, virágaik elhervadtak, mert a száraz ágak terhe alatt nem tudták kifejleszteni a gyümölcs csiráját. Midőn az ősz beköszöntött, szomorúan álltak az irországi kunyhó lakói a fák alatt, és az öreg Mooneyné panaszosan mondta:

— Ha Lajos itt volna, munkás keze megtisztogatta volna a fákat a száradó ágaktól és fattyuhajtásoktól, és azok most is pompáznának piros és sárga gyümlöcseikkel!

Tavaszzal, midőn a hó elolvadt a halmokon és a völgyben, és a tó vize szokatlanul magasra emelkedett és kitört a parton, sáros mocsarakká váltak a rétek és mezők. Sírva néztek ki a kunyhó ablakán és Évike fölsóhajtott:

— Bertalan nincs itt, különben a tó vize nem lépte volna át a partot. Erős kezével megszilárdította volna a töltést, hogy megtörje a hullám hatalmát!

Igy nőtt napról-napra, óráról-órára a szükség és a bánat az irországi kunyhóban. A mit a lefolyt években szorgalmával és takarékoságával az egész család szerzett, azt most lassan-lassan mind elő kellett venniök. E mellett a fájdalom könnyei annyira elgyöngítették az öreg Mooneyné szemeit, hogy előreláthatólag nemsokára egészen meg kellett vakulnia. Évike arcát is elsápasztotta a bú és lassan-lassan veszedelmes lázat idézett elő testében.

Igy nem végezhetette a nehéz mezei munkát, és később még a ház körül is el kellett dolgát hanyagolnia. Sokszor órákig ült bágyadtan a kunyhó előtt, hogy a nap sugaraiból erőt merítsen. Emma még nagyon is gyöngye és tapasztalatlan volt, úgy, hogy a legkisebb munkát sem lehetett rábízni.

— Végre megsegít az Isten — szólt az öreg Mooneyné, a mint egyszer menyé és unokája társaságában megint a kunyhó előtt állt — úgy érzem mintha Isten elhatározta volna, hogy nemsokára minket is elvisz Vilmoshoz és fiaihoz. Ott visszakapja az öreg Mooneyné szeme régi világát és Évike arcán ismét kinyílnak a rózsák. Ott örömmel szorítkoztam urammal együtt Lajost a szívemre, és mialatt szerető tekintetem tüzes szemében nyugszik, menyéi hárfával fog mulattatni. Ott keblén pihen Bertalan nejének és enyhült szívvel öleli gyermekét!

— Nagyirgalmú Isten az égben! — folytatta az öreg Mooneyné imádkozva — szánj meg bennünket és elégítsd ki forró vágyakozásunkat a mennyei haza után! Vess véget e földi nyomorúságnak minél előbb!

A hajó, melyet a szerencsétlen Bertalan kormányzott, kedvező szél mellett kikötött az angol parton.

Bristol városától Londonig gyalog utaztak. A mint oda értek, Bertalan azon tengerészcsoporthoz osztották, mely a Themse torkolatánál dolgozott.

Itt szomorú és fáradságos napokat ért. Korán reggel, midőn még minden aludt az egész nagy természetben, midőn a nap még mélyen az oceán csendes hullámai alatt nyugodott, már felriasztotta a felügyelőnek durva hangja. Sovány étel és rossz ital mellett naphosszat a legnehezebb munkát kellett végeznie, s késő este, mikor már lefeküdhetett, tagjai annyira ki voltak merülve, hogy a bágyadtság miatt alig tudta szemeit álomra zárni.

Többször, ha feledékenységből valami csekély kis dolgot eltalált mulasztani, vagy ha nem végezhetette azt az utolsó hajszálig, a mint elüljárójának kedve szottyant: azon vette magát észre, hogy kegyetlen felügyelője úgy hátán felejtette a fütykőst, hogy fájdalomában fogait csikorgatta s kínos nyögéssel könybelábadt a szeme.

Hanem ez a látszólagos szerencsétlenség volt legnagyobb szerencséje. Ebben a keserves, mostoha időben ért meg lelkében a rendíthetetlen föltétel, hogy megjavul.

Sokszor feltűnt előtte lefolyt életének képe.

— Ezt mind megérdemeltem — szólt magához — mind és még többet, határtalan könnyelműséggel. De békével is akarok túrni mindent.

Ezután már kerülte a hajósok víg mulatságait. Csenghetett már fülébe a duda meg az ének szava, csalogathatta napestig. A muzsika minden hangja újra felkölté lelke szemrehányását, hogy nagy könnyelműsége által magát ily nyomorba, anyját, hitvesét és leányát pedig talán a sírba döntötte.

* * *

Az írországi kunyhóban tanyát ütött a szükség s úgy látszott, mintha örökké ott akarna maradni. Az öreg Mooneyné bajosan tipegett botjával. Evike pedig az ágyban feküdt, súlyos betegség szegezte oda.

Minden élelmük elfogyott. A megtakarított pénzük is fogyatékán volt. Az elárvelt családot a legszomorúbb jövő fenyegette.

Évike nagyon rosszul volt. Nehéz szívvél, aggodalmas lélekkel virrasztottak mellette egész éjen át. Az öreg Mooneyné sóhajtozva ült a nagy karosszékben, melyet még boldogult urának

munkás keze készített. Imádkozott és epedve várta, hogy jobbra fordul-e már kedves menyének betegsége. A kis leány anyja ágyánál térdelt és sírt.

Erre fölemelkedett Évike, csupa tűz a forróláztól és mondá:

— Leányom, édesem nézz ki az ablakon, nem mutatkozik-e már a nap a bazalthalmok mögött?

Emma szót fogadott. „Jó anyám! — szólt és visszament az ágyhoz — a halmok csúcsa már piroslik lassan.

Azután ismét leányához fordult: „Édessem, vedd a kis korsót, menj ki a forráshoz, melyet atyád a bazaltsziklák közül az égerfacserjék árnyékába vezetett. Menj, Emma, hozz onnan kis hűsítő, friss italt nekem!“

Igy szólt Évike s visszahanyatlott az ágyra. Emma pedig fogta a korsót, nagy sietséggel kiment a forráshoz és vizet merített. Majd ismét kiemelkedett e sziklaüregből s meglátta a fölkelő nap első sugarait az égbolt keleti szélén. Ez az ünnepies jelent megragadta gyermeki szivét, letette a korsót egy szikladarabra, letérdelt és imádkozott: „Édes Istenem hallgasd meg a szegény apátlan árva gyermeki fohászatát! Annyi szenvedés, oly nyomasztó szükség után add meg végre isteni segélyedet nekünk!“

A mint elvégezte imádságát, hamar fölemelkedett, kezébe vette a korsót és sietve vissza akart térni a kunyhóba, mert megemlékezett szenvedő anyjának égető szomjáról, de egyszerre a forrás fölött magasbanyúló bazaltszikláról lágyhangú ének csengett a fülébe:

„Aranyos föld, béke völgye!
Aranysugár süss e földre!
Éltesd, segítsd, vigasztald a szenvedőt,
Önts lankadó tagjaiba új erőt!“

Az ének egy tizenhatéves, harmatos arcú szüz eperajkáról származott. A hajadon fürkésző szemekkel nézett le a magaslatról, mintha keresne valamit a völgyben. A mint a kis Emmát észrevette a forrásnál, barátságosan intett neki s megszólítá:

— Ejnye, mily kedves leányka ily korán a szikla alatt. Mondd, szivem, kié vagy?

— Én az irországi kunyhóba való gyermek vagyok.

— És mit csinálsz te itt?

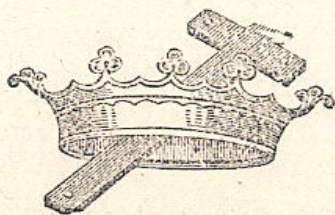
— Beteg anyámnak viszek friss italt a forrásból, hogy megerősítem!

— Beteg anyámnak? Erről többet kell még mondanod Várj, kicsikém, lemegyek hozzád.

A hajadon, kit Margitnak híttak, lement és újra szívesen köszöntötte a vizet merítő kis leányt. A mint együtt az irországi kunyhó felé haladtak, egyre faggatta kérdéseivel a leánykát, hogy részletesen megismerje a család szomorú körülményeit. Emma oly gyermeki érzékenységgel és fájdalommal mesélte el azt a sok szerencsétlenséget, a mi a különben boldog kunyhót érte, hogy a jószívű Margitnak könnyek toluultak szemébe. Midőn elérték a kunyhót, Emma megragadta kísérője kezét s megindító hangon könyörgött:

— Gyere csak be s lásd magad!

-- Folytatjuk. --

Szűz Mária áldozása.

A tiszteletreméltó Mária d'Agreda kinyilvánításai szerint a boldog szűz Mária az Úr Jézus mennybemenetele után még 21 évet töltött a földön.

Mária ezen éveket csendes elvonultságban, lelki életet élve töltötte.

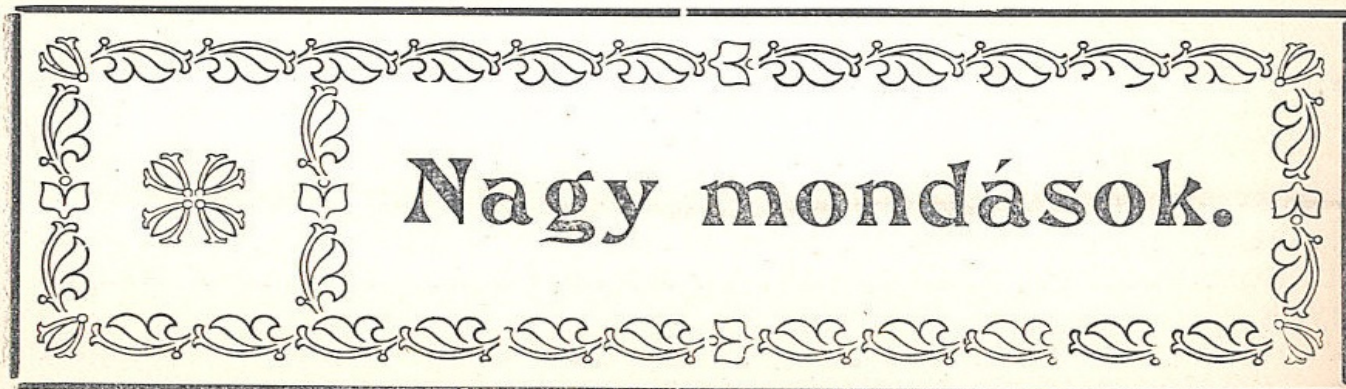
Állandó foglalkozása volt szent Fia halála fölötti elmélkedés, szentséglátogatás és szentáldozás.

Semmi kétség. Mária nemcsak szerette Jézust, mint gyermeket, de mint Istenében hitt és mint ilyet, imádta is.

Hitt benne, hitte tanítását, hitte Jézus jelenlétét a szent Ostyában.

Ha szerette Jézust és hitt benne, lehetetlen, hogy az apostolok szentmiséin jelen ne lett volna, a mikor Jézus leszállt az oltárra, lehetetlen, hogy anyai szeretete szent Fia iránt és imádata Istene iránt gyakori áldozásra ne vitte volna őt. Így lett Mária még az oltáriszentség tiszteletében is a mi példaképünk.

A Hajnal mai száma 40 oldalra terjed!

Nagy mondások.

**Ha fizetem a papot, úgy kell tennie,
a mint akarom!**

Jó, jó, kedves atyámfia; csak az a kérdés, hogy **te egyedül** fizeted-e őt? Vagy talán parancsolsz az elnöknek, meg a kormányzóknak s az állam többi hivatalnokának, a kiket adód révén szintén fizetsz? Hát aztán minek hetvenkedel ép szót. hited papjával? Azért, mert meg nem büntethed téged pénzbírsággal, vagy börtönnel? De valjon az Isten, a kinek ő szolgája; büntetlenül hagyja az ő szolgáján esett sérelmet? Tehát lejebb egy kissé azzal a parancsolhatnámsággal! S több engedelmességet az egyház törvényei iránt abba az üres szívbe!!

—::—

Én csak azt hiszem, amit látok!

Ejnye bé jó! Hát, kedves atyámfia, láttod-e világéle-
tedben dédapádat, dédanyádat, t. i. nagyapád vagy
nagyanyád szüleit? S lám még is voltak! Hát hiszed-e,
hogy Kossuth Lajos valaha élt? Hogy Petőfi Sándor
a magy. szabadságért vérét ontotta? Pedig ezeket soha
életeredben bizonyára nem láttad! De e mondások után
azt állítom én, hogy eszed nincsen, mert azt meg én nem
láttam soha!

Neurihrer Ödön.

Tiszteletteljes felhívás

az összes magyar Böskékhez, Erzsikhez, Lizikhez illetve Erzsébetekhez: legyenek bár már élemedett koru nénikék vagy csak ismét született bábikák, kislánykák, viruló hajadonok vagy már tisztas anyák.

Kedves nővéreink az Urban! Erzsébet, a honalapító Árpád egyik távolabbi dédunokája, magyar királyleány: az ő erényei, nevezetesen pedig hősies irgalmassági szeretete révén oly fényben tündökölt a katholika Egyház egén, hogy szinte megirigyli érte mindvalamennyi nemzet a magyart. Már mint gyermek egyike volt azon kiválasztottaknak, kik „szeretik az Istent anélkül, hogy tudomásuk volna szivökről, s hozzá repülnek anélkül, hogy tudomásuk volna szárnyaikról“. Később pedig fényes fejedelmi trónon ülhetett; de ő ahelyett inkább kórházat alapított szegények számára, s abban betegápoló lett, anyja az árváknak, vigasztaló angyala a szomorodottaknak, alamizsnása a mennyei Atyának.

Halljátok: magyar Böskék, Erzsik, Lizik, és Erzsébetek! Tiszteljétek meg azt a nevet, mit viseltek. Legyetek ti is buzgó követői a keresztény irgalmasság erényének. Nevezetesen pedig **ezidőszerint** emlékezzetek meg égi Pátrónátok Buffalói magyar szentélyéről.

A dolog, rövidében szólva, így áll. A Buffalói hívek még a jóidőkben építkeztek, azaz ép a jóidők végén. Nagy fényes templomot emeltek, hogy a magyar névre dicsőséget hozzanak. Rózsás jövőre számítottak, és úgy alaposan csalatkoztak. A megfogyott számuk, a nehéz idők, meg sok honfitársuk rideg részvétlensége miatt a most rájuk háramló terhet önmaguk birni nem képesek.

Igy tihozzátok fordulok, **nemesszivű magyar Erzsébetek!** én, ki a missiókban működve, ezidőszerint az Urnak Buffalói magyar szöllőjében dolgozom.

A folyó hó 19-ikén ünnepelitek dicső Védszentetek ünnepét, illetve **névnapotokat**. Ünnepeljétek meg avval, hogy tehetségtekhez mért szeretetadományt, vagyis egy szives **bucsufiát** juttassatok Pátrónátok buffalói szentélyének. Ne maradjon el egyetlen egy Erzsébet sem; hadd tudjuk hányan vagytok Erzsébetek Amerikában. Tegyétek Szt. Erzsébet-templomunkat az összes amerikai magyar Erzsébetek mintegy fogadalmi templomának. Bármily kis adomány köszönettel elfogadtatik, s az Erzsébetekkel versenyezhetnek a Máriák, a Katalinok, a Terézek, az Annák, meg Zsuzsannák és Juliannák is. Jelezzétek azt is, hogy szeretet adományotokat melyik lapban hirdessem. Levélcimem:

Rev. CHARLES BOEHM

986 Grant Street

Buffalo, N. Y.

A katolikus zarándok Rómában.

Irta Grósz Ferenc perth-amboy-i plebános.

XI.

A SZENTATYA SZÍNE ELŐTT.

Az előbbieken tehát letárgyaltuk mindazt, ami a zarándoknak szükséges; persze van még elég látni való, mint a Quirinál, Porta Pia, Pantheon s így tovább; de a ki ezt mind meg akarná nézni, annak ugyancsak sokáig kellene az olaszok olajos ételeit ennie. Egy napot majd a pápai kihallgatásnak szentelünk, s azután megnézzük másodszor, harmadszor is, a mi nekünk tetszett, s így a római hat napnak csakhamar vége van. De most jertek, siesünk a szentatya elé.

Oh, ki alhatnék nyugodtan, ha tudja, hogy holnap a szentatyát láthatja? Hiszen mindig róla álmodunk, s hogy valóban láthatnók, alig merjük remélni. S ime, miről csak álmodtatok, mit nem mertetek remélni, az most bekövetkezik, látni fogjátok a szentatyát, mint velem együtt sokan már kétszer is látták a szentatyát.

Mintegy hatvanezer zarándok messze tájakról idese-regelve szorongott Szent Péter sírja körül. Ugyancsak volt dolguk a jámbor és szép pápai katonáknak, hogy a rendet ennyi tengernép között fentartsák. Mert hát türelmetlenkedünk, pedig ez egyszer türelemmel kell

lennünk. Várunk, várunk, minden perc egy örökkévalóság. De végre, végre mintha viharzugást hallanánk a messze távolból. Igen, mind közelebb hallatszik a lármája, végre, végre felettünk biboraranyos trónon megjelenik az, ki csak áldani tud, ki gyermekeit csak szeretni tudja, itt van előttünk a szentatya, végre, színről színre, ránk is adja áldását, szeretően felénk mosolyog s mi örömmel csatlakoznánk a diadalmi énekhez, de nem, mi nem tudunk szólni, mi csak sírni tudunk, mi csak édes örömkönnyekkel rójuk le szentatyánk előtt szerető hódolatunk adóját... Végre ott van a szentanya az ő első elődének sírján. Leszáll trónusáról a szentatya s letérdel imádkozni. Imádkozik buzgón, imádkozik soká, imádkozik értünk, szeretett kedves gyermekeiért. Végül felkel a szentatya, a bibornokok segítőkarijától támogattatva felmegy az oltárhoz, hogy reánk adja atyai áldását. Mi leborulunk. Felnyitja száját a szent aggastyán s áldást kérő szava csengő; áldásra emeli kezeit, de áldást osztó keze gyenge és reszket s mire az ég is leadja a pápa által reánk osztott áldást, az erőtlen aggastyán csaknem összeroskad.

Igen, nyomja őt a keresztény világ hitetlen hűtlensége.

De az éden percei nem soká tartanak; felszáll a pápa ismét trónusára ismét és ismét, míg végre utóljára nézi meg hű gyermekeit, ajkai még egyszer ránk mosolyognak, s a szentatya ismét visszatér szomorú fogságába...

Igen, fogságába, mert a szentatya rab.

És most ugyancsak fel kell használnunk római tartózkodásunk hátralevő perceit; még egyszer leborulunk az apostolfejedelem sírjára, még egyszer elmondjuk neki szívünk óhaját, és ha a válás még úgy fáj is, ennek végül mégis csak meg kell történnie. Kimegyünk a vonathoz, elhagyjuk a várost, el-elnézzük a mindinkább tűnő szent

Péter kupoláját — hisz' talán sohse látjuk többé — és csak miután már végleg eltűnt szemeink elől, vesszük észre, hogy utazunk hazafelé...

XII.

HAZAFELÉ.

Utunkat Rómából visszafelé Flórenc, Bologna, Padua, Velence felé irányítjuk s akkor vagy Fiumén át, vagy Cormons-Udine-Pragerhofon át Budapestre érkezünk.

Óriási hegymagaslatokon robogunk Rómából északnak Olaszország legszebb városa Flórenc felé. Ne mulasztuk el, egy napot itt tölteni. Járjuk végig a szép várost, de látogassuk meg főleg a székes egyházat. Rómának csaknem valamennyi templomának belseje márvánnyal van kirakva. De Flórenc székesegyházát már kívülről is a legszebb márványburkolat díszíti. Innen Bolognának indulunk és megbocsáthatatlan hiba volna, ha egy napot e városnak nem szentelnénk.

Bolognát három nevezetesség teszi előttünk értékessé; először, mert itt nyugszik bolognai szent Katalin sértetlen teste, másodsor, mert itt nyugszik szent Domonkos a rózsafüzér apostola és harmadszor, mert Bologna temetője (Campo Santo) minden várakozásunkon felül lep meg. Mondjunk tehát mindjárt valamit szent Katalinról:

Csak e szavakat mondjuk La Santa és mindenki megadja az utbaigazítást. Rómában is volt alkalmunk szentek sértetlen testeit látni, például a Maria-Maggiore-templomban láthattuk V. Pius pápa sértetlen holttestét, csakhogy üveg mögött. De itt a neki szentelt kápolnában már 400 év óta ül trónusán egész szabadon szent Katalin; a papok megcsókolhatják a szentnek kezeit, a hivek a lábait s noha a szent holttest már annyi százezer év óta egész szabadon van, azon az enyészetnek még

nyoma sincs; az alsó ajkon még most is fehér azon hely, melyen Krisztus Urunk a szentet megcsókolta; vele szemben van az a feszület, mely a szenthez beszélt és a többi tárgy is, mely a kápolnát díszíti, mind olyan, mely a szenttel némi vonatkozásban áll. Ezen látogatás tehát nagyon megható, s a ki tagadja a szentekben való hitet, jöjjön ide s meg fog arról győződni, hogy: „Nagy az Úr az ő szentjeiben“.

Meglátogatjuk még szent Domonkos templomát, melyben szent Domonkos nyugszik. A rózsafűzér apostolának sírjánál mi is elimádkozzuk egyszer a szent olvasót, s a boldogságos Szűz pártfogásáról biztosak lehetünk.

Ezután lóvasúttal kimegyünk a temetőbe, melynek olasz neve Campo Santo. Sokat nem akarok erről írni; de annyit bátran állítok, hogy itt annyi újat, annyi szépet, annyi meglepőt találunk, hogy az itteni élvezetes órák csak úgy elröppennek.

S mostan Bolognából Ferrara városát érintve Páduába megyünk. Pádua! Ki ne kérte volna már élete bajos ügyeiben Páduai szent Antal segítségét. Csak ezt mondjuk il Santo, s mindenki a szent templomába vezet. De különben oly tömegesen tódul a város lakossága a szent temploma felé — mely csaknem mindig tömve van — hogy magunktól is oda találunk. A szent sírja feletti oltárnál pedig kora reggeltől kezdve miséznek a papok, kik nagy kegyelemnek tartják, ha ez oltáron mutathatják be a vérnélküli áldozatot. És nem csoda, hisz' itt is láthatjuk a szent csodaerejét; mert míg csaknem egész Olaszország istentelen és hitetlen, addig Pádua városa, dacára a liberális kormány befolyásának igazán katolikus s mélyen vallásos.

Pádua városát elhagyva Velence felé megyünk s egy órai utazás után Velencében vagyunk. Itt hosszabb ideig kell időznünk. Hisz' ki ne hallott volna már sokat Velencéről? s maga az olasz is így nevezi e várost: „La bella Venezia“, „a szép Velence“. Ezen város mindenek felett

meg fog lepni, mert most azon városban vagyunk, mely a tengerben cölöpökre épült; itt nincs szárazföld, nem is látni itt lovakat, mert maguk az utcák vízből vannak. S maga a vasút is tíz percig megy tengeren, míg a városba érünk. Végre kiszállunk és fiaker-kocsik helyett gondolákat látunk, villanyos vonatok helyett hajók eszközlik a közlekedést. E gőzösök egyikével a szent Márk-térre megyünk, melynek közelében a szállodában megszállunk.

Sok rendkívüli vonz itt minket; hiszen már maga a vízi élet is oly újdonság előttünk, melyről magunknak fogalmat sem alkothatunk. Csodálkozunk, mint lehet ily óriási palotákat a tengerbe építeni; hogyan bízhattak oly sok szépet a tengerre? Mily szép, mily nagy, mily hatalmas, mily dicső lehetett Velence virágzó fénykorában hogya még most is annyira vonz minket. Ah, felejtletlen az az est, a melyet a szent Márk-téren töltünk... Sok látnivaló van Velencében, melyek közül csak a szent Márk-templomot, a Doge-palotát, a mozaik-gyárat és a lidot akarom megemlíteni.

Szent Márk templomában szent Márk evangelista holtteste nyugszik. E templomot már kívülről is csupa mozaik-kép díszíti, és ha a leírásoknak hinni lehet, akkor a szent Márk templomát több mozaik-kép fedi, mint Róma összes templomait; és ez állítás nem is látszik lehetetlenségnek, ha a templom belsejét szemügyre vesszük. Különösen szépek a sekrestyének mozaik-képei. A templomban mintegy 500 oszlop van, melyek közül, különösen a főoltár mögötti négy nevezetes. Ezen négy oszlop még a jeruzsálemi templomból való, és égő gyertya mellett ez oszlopok átlátszóak. De leginkább megérdemli figyelmünket a keresztelő-kápolna; az oldalfalakon levő márvány azon márvány, melyen Szalome táncolt, midőn Heródes tetszését annyira megnyerte, hogy ez kértére még szent János fejét is oda adta. E történetet

eléggé tudjuk a bibliából. Mily gazdagnak kellett e városnak lennie, hogy Isten dicsőségére ily épületet emelhetett.

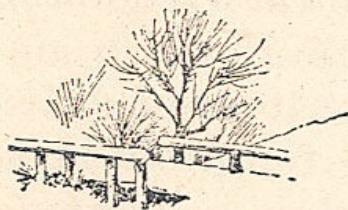
De ne mulasztjuk a Doge-palota megtekintését sem. Itt laktak egyszer Velence urakodói. A képcsarnokokban látjuk, hogy ezek nemcsak gazdagok, hanem vallásosak is voltak. De ezzel szemben meg azt bizonyítják a földalatti börtönök, a sóhajok hidja, hogy a földön a legnagyobb boldogságot is a fájdalom könnyei áztatják.

Megtekinthetjük a nem messze levő mozaik- és emailgyárat is. Szemünk előtt a legszebb tárgyakat készítik és néhány liráért nagyon kedves emléktárgyakat vehetünk.

Hogy a nagy tengert is meglássuk, hogy egy tengerparti sétát is tehessünk, gőzösön a lido-ra megyünk. Ez Velencére nézve az, a mi Budapesten a városliget.

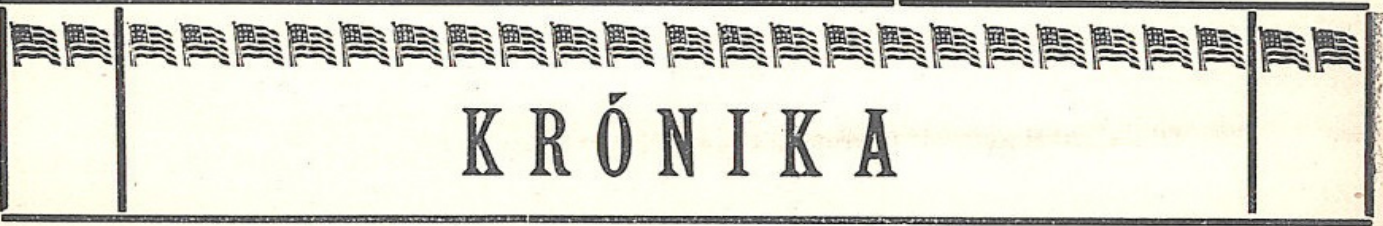
És most elhagyhatjuk e szép emlékekkel szivünkben Velencét is; nemsokára elhagyhatjuk az olasz határt, és 50—60 órai utazás után Budapesten vagyunk, szülőházáknak tartunk, haza érkezte templomunkba sietünk, hogy a jó Istennek a nagy kegyelemért hálát adjunk, melyben felejtethetlen zarándokutunkban részesített.

— Vége. —

Ha valaki valami érdekes, megható történetet akar olvasni, olvassa el a „Irországi kunyhó“-t. A Hajnal tárcája.

KRÓNIKA

— **Amerika legnagyobb ünnepe.** Elérkezett végre valahára az az idő, hogy Amerika is fejet hajt az igazi érdem előtt. Hosszú 417 esztendeig kellett várni, míg végre ez az üzleti szellemű földrész elismerte Kolumbus Kristófnak halhatatlan érdemeit. A mióta 1492-ik év október hó 12-ikén először tette lábát amerikai partra a nagy Kolumbus, és először tűzte az Ur Jézus keresztjét e vad talajba, a kincs hajhászó emberiség ő róla is, meg az Üdvözítő keresztjéről is megfeledkezni látszott. Mintha csak az lett volna rendeltetése, hogy kalandorok hazájává sülyedjen, egy vakmerő kalandortól, Amerigo Vesqucci-tól kapot „Amerika“ nevet. Mintha csak kigúnyolni akarta volna a szent életű Kolumbusnak jámborságát e föld, tanyája lett a legbádarabb felekezeti széjjelszakadásoknak. És évszázadokon át csak a lelketlen vagyonszerzésnek még a kegyetlen katolikus üldözésnek oltárán áldoztak itt a bevándorlottak. — Most e kalmár — szellemet mintha egészségesebb áramlat kezdené felváltani. A legutóbbi évben 12 állam iktatta törvénybe, hogy október 12-ét, Amerika fölfedezésének nagy napját minden esztendőben ünnepléssel fogják megtisztelni polgárai. Lezajlott a próba napja a közelmúltban. 12 államban szünetelt a munka, zárva maradtak az üzletek, megálltak a pénzcsináló gépek, s a munkás-nép százezrei meg a törvényhozó urak testvéri egyetértéssel hódoltak a nagy Kolumbus emlékének, a ki nekik hazát szerzett, s a kinek e földre tűzött keresztje diadalmasan hirdeti a becsületes munka jutalmát, az üdvözítő vallás terjedését meg az evangéliumi egyenlőséget. — Minden ideszármazott ember, a kinek az amerikai kenyér jobban ízlik mint az ó-hazai, hálával tartozik Kolumbus emlékének, ha csak egy szikrája is van benne az igazság-szeretetnek. Még a kalandor is, a ki kétes úton szerzi vagyonát, bucsu-zarándoklatot tarthatna Kolumbus sirjához. Mert ha Kolumbus példárak okáért nem a keresztény, hanem az anarchista felfogást honosította volna meg Amerikában, akkor a szerzett vagyon élvezetében kevés ideig gyönyörködhetnének a gazdok.

** **Undorító hazudozás.** Spanyolországi Barcelonában Ferrer Ferenc lázító vezetése mellett az anarchis-

ták július 26-ikától augusztus 1-éig terjedő rövid 6 nap alatt felgyújtottak 42 templomot, lerombolták a klastromokat, tönkretettek megbecsülhetetlenül értékes festményeket, rakásra öldöstek papokat és apácákat, kik közül az utóbbiaknak holttestén leírhatatlan gyaldzatosságokat követtek el. Ezt az emberbőrbe bujt vad állatias Ferrer Ferencet a törvény pár nap előtt lelővete, nem csak a terhére bizonyult pusztítások miatt, hanem azért is, mivel néhány évvel ezelőtt ő bérelte fel Morales-t, hogy bombát röpítsen az esküvőről hazatérő ifju spalyol királyi pár elé. Minden józan eszű ember azt mondja erre, hogy Ferrer büntetése nem nagyon is enyh volt. Csakhogy a tisztességről megfélekező néhány ujság nem így gondolkozik. Tele piszkítják lapjaikat oly hazudozással, hogy Ferrer „mártir“ volt, „vértanuja“ a szabadságnak, az igazságnak, meg tudom is én mi mindenféle más egyéb szentségnek. Ferrer saját maga által épített iskolákban évek hosszú során át arra tanította a gyermekeket, hogy nem kell se Isten, se vallás, se király, se más egyéb följobbvaló, se házias élet. És némely ujság-firkász ezt azt ördögies alakot kiáltja ki vértanunak, ártatlan hősnek, meg tudom is én mi mindenféle szentnek. És ilyen ujság-firkászok akarnak diktálni igazságot, osztogatni tanítást az olvasó közönség jámbor tömegének. Miért kiáltanak hát mindjárt „gyilkos“-t, ha valaki az ő tyúkszemükre hág? Pedig ez valamicskévet kisebb sértés, mint igazán ártatlan papokat meg apácákat lemészárolni, templomokat gyújtani és kirabolni. Avagy miért nem kezdenek ezek a szeretetre méltó ujságos urak itt, a szabadság hazájában? Nekünk semmi esetre sem ártana, ha néhány ilyen pennás anár miska közelebbi érintkezésbe lépne Amerika megtorló törvényeivel, mint az általuk annyira felmagasztalt Ferrer Ferenc-féle igazságnak és ártatlanságnak hason szőrű vértanui...

¶ **Furcsa Isteni kegyelem.** Egy nyelvességéről híres asszony-ság elájult a templomban. Mire magához tért, az őt vigasztaló paphoz e kenetteljes szavakat intézte:

„Csakis Isten kegyelmének köszönhetem, hogy lelkem nem szállott el ma a mennyországba.“

‡ **Legujabb csoda.** Soubirou Bernadette-t, azt a lourdesi parasztlánykát, kinek a Boldogságos szent Szűz 50 évvel ezelőtt többször megjelent, boldog sorába szeretnék emeltetni tisztelői. A római pápa által ez ügyben kinevezett bizottság most kutatja a szent életű leányzó-múltját. A franciaországi Nevers-város kolostora őrzi holt tetemét az apácává lett Bernadette-nek. Mult napokban nyitották meg a koporsót, melyben Bernadette teste 1879 óta pihent. És ime, a hosszú 30 év dacára teljes **épségben** találták a testet, jóllehet soha sem volt bebálsamozva! Csodákat követel e nemzedék. Van-nak hát csodák. De azért egynémely konok „nemzedék“ még a csodáknak sem fog hinni...

— **Pofoncsapás.** Egy istentagadó olasz haldoklott Róma valamely kórházában. Ciceri lelkész minden rábeszélő képességét latba vetette, hogy szerencsétlent megtérésre bírja. A haldokló-nak legenyhébb válasza azonban ez volt: „Csakis a gyöge elmé-jüeknek való a vallásosság.“ — A buzgó papnak végül szerencsére eszébe jutott Volta Sándor, a villamosságnak világhírű olasz fölfedezője. „Ismeri-é Voltát? kérdé a betegtől.“ „Ugyan már ki ne ismerné e kitünő férfiut?“ hangzott a válasz. „Nos — folytatá a pap, Volta buzgó követője szent hitünknek“. A kételkedő beteg írásos bizonyítékot követelt erről. Ciceri atya rögtön Voltához sietett, ki neki személyes jó barátja volt. A nagy tudós pedig készségesen állította ki a következő nyilatkozatot: „El se tudom képzelni — írja Volta Sándor — hogyan kételkedhet bárki is a katolikus szent hit igazságában. Igaz ugyan, hogy én bűnös ember vagyok, de azért hitemben sose ingadoztam. Ha rossz cselekedeteim bárkiben is oly gyanút ébresztettek volna, mintha én hitetlen volnék, kész vagyok a lehető legünnepélyesebb módon kijelenteni, hogy a katolikus vallást egyetlen, igaz és csalhatatlan szent hitnek tartom, a melyben élni és meghalni óhajhajtok. — Figyelmesen tanulmányoztam e vallást. Gondolkoztam fölötte. Sok könyvet olvastam mellette és ellene. Öszintén mondhatom, hogy józan eszem semmi kifogást sem találhatott ellene. E szent

vallás csak is olyanok előtt hihetetlen, kiknek lelkét a bűnös szenvedélyek elvakították.”

* **Csodálatos meglepetés.** Párját ritkító jelenetnek volt tanuja egy népes protestáns hallgatóság, melynek San-Francisco-ban pár héttel ezelőtt missiót tartott 3 katolikus pap: Doyile, Welsh és Towey atyák. Father Doyile egy este arról predikált, hogy a testi betegségek csodás gyógyításának hatalma nem szűnt meg Krisztus Urunk eltávozásával, hanem hogy az ő nevében a szentek még a legujabb korban is gyógyítottak Istenben bizókat. Példái között nem csak Lourdes csodáit emlegette, hanem elővett egy közjegyzőileg hitelesített okmányt, melyen egy Goodwin Jerry nevű férfiú, California állam Nevada megyéjének “Yout Bet” nevű városkájában elismeri, hogy szent kilenced tartása után csodálatosan szabadult meg gyógyíthatatlan betegségéből. Ez ember 9 hosszú éven keresztül egész bal oldalára béna volt és járni se tudott. Hires orvosok írásban bizonyították, hogy bajából emberi erő sose gyógyítja ki. Ő maga írja, hogy 1899 augusztus közepén Bartlett Springs nevű fürdőhelyen keresett gyógyulást, de hasztalanul. Onnan San Francisco-ba akart utazni, de szélhűdés következtében csak Lake Port-ig jutott, a hol Dr. Kellog őt megvizsgálván, kijelentette, hogy a beteg nem éri el élve San Franciscot. Valahogy azonban mégis sikerült Goodwinnek San Franciscóig jutnia, hol a Lane Hospital-ban Dr. L. C. Lane őt újlag megvizsgálván, állapotát reménytelennek jelentette ki. Három hónapig feküdt e kórházban. Gondos ápolás annyira magához térítette, hogy mankók segítségével tudott mozogni valamennyire. De bal karjáról és bal lábáról egészen leszáradt a hús. Ily állapotban élt teljes 9 esztendőn át. — 1907—8-ik év télén lába annyira megdagadt és elszintelenedett, hogy ugyanazon Lane kórházba ment újabb enyhületet keresni. Ott Stillman és Rexford orvosok kijelentették, hogy baloldalában teljesen megszűnt a vérkeringés, melyet semmi orvosi ügyesség nem képes helyrehozni. Ajánlot-

ták is neki, hogy maradjon legalább egy ideig a kórházban pihenni. Őt azonban családi ügyei hazahívták. Utközben megállapodott Nevada City-ben (Cal.) Clark M. Le Roy nevű régi ismerősénél, ki családotól buzgó katolikus volt s még ma is az. A háziasszony szent kilenced tartását ajánlotta a beteg Goodwinnek a Boldogságos szent Szűz tiszteletére. Goodwin nem volt ugyan katolikus, mivel évek óta egy titkos szabadkőműves társulathoz tartozott, de azért megfogatta a jámbor tanácsot, és a szent kilencedet el is kezdte május hó 5-ikén. Négy nappal későbbén egész bal oldala hirtelenül teljesen visszanyerte rendes alakját, s a hónap vége előtt a gyógyíthatatlannak ismert Goodwin tökéletesen meggyógyult! Azóta persze katolikussá is lett.

Alig fejezte be Father Doyle e közjegyzői okirat olvasását, a feszülten hallgató tömegeből felemelkedett egy életerős külsejű ember és átható hangon csak ennyit szólt: „Az a meggyógyult beteg én vagyok!”

Elképzelhető az a csodás meglepetés, mely e kijelentést követte. Az emberek felugráltak helyeikről és mind Goodwinhoz siettek, a kinek jelenlétéről a papoknak halavány fogalmuk se volt!

E szokatlan esett hallatára néhányan rögtön jelentkeztek a missiók atyáknál külön tanításra, hogy a katolikus anyaszentegyházba majdan fölvehetőek legyenek.

— **Nyilt szívű polgármester.** Londonban ez idén katolikus férfiút választottak polgármesternek. Neve Knill János. Valamikor apja is viselte a világ legnagyobb városának ezen kitüntető hivatalát. Mivel Knill Jánosnak az a hire, hogy igen buzgó katolikus, a ki hitének elveiből semmiféle állás ragyogásért sem enged, azért megválasztatása előtt a protestáns hitű választási elnök következő fogas kérdésekkel akarta tőle elijeszteni a nem katolikus szavazókat:

1. El fog-e az úr járni a mi protestáns templomunkba minden hivatalos alkalommal?

„Csak is akkor – felelé Sir John Knill – ha urammal királyommal kell majd oda mennem; más esetekben valamelyik tanácsosomat küldöm oda.“

2. Protestáns káplánt nevez-é ki maga mellé, mint a hogy a törvény ezt előírja?

„Hivatalos ceremóniákhoz igen, de saját lelkemnek papja ezután is katolikus leszen.“

3. Ha protestáns célra kezel könyöradományokat, nem fog-e azokból katolikusoknak is juttatni?

„Nem!“.

4. A pápát vagy pedig a királyt fogja-e említeni első helyen?

„Hivatalos minőségben a királyt egyéni felfogásomhoz pedig senkinek semmi köze.“

Erre aztán Knill Jánost tapsvihar közt, **egyhangulag** kiáltották ki London polgármesterének. Sok ilyen igazságszerető és bátor katolikus kellene a politikai élet sikamlós mezejére.

—**Egyházi átok.** Olaszország Adria nevű városán azzal a szomorú kiváltsággal dicsekedhetik, hogy egész területe 15 napon át egyházi átokkal volt sújtva október hónapban. Lakosai ugyan is kővel megdobálták Boggiani püspököt a fölött való elkeseredésükben, mivel e főpap a pápa beleegyezésével a püspöki székhelyet áttette Rovigo városba, a hol kispapjait jobb nevelésben tudja részesíteni. E botránnyos támadásért érte a leg súlyosabb egyházi büntetés az egész várost. A mi más szóval annyit jelent, hogy Adria területén 15 napon át tilos volt a misézés, tilos volt ünnepiesen temetni és házasságokat ünnepiesen megáldani, egy szóval bármi szentséget ünnepiesen kiszolgáltatni.

Püspöki palota a Tengeren. A philippini szigetekhez tartozik egy püspöki egyházmegye, mely nem kevesebb mint 600 apró szigetből áll. Neve: Cebu, de területe oly nagy, hogy 60 napba is belekerül, míg a püspök az egyházmegyét csak egyszer is keresztül akarja szelni. Már pedig ő ezt a tréfát többször is megteszi, a mennyiben saját bevallása szerint minden szigetet 2 évenként meglátogat. E célból életének nagyobb felét hajón tölti Rezidenciája tehát szünet nélkül úszik, ha azt akarja, hogy hivei az idővösség biztos révpartjába evezzenek.

* **Érdekes néni.** Newport-on Ohio most halt meg Smith Jánosnak 88 esztendőös özvegye. Semmiről másról, csakis arról volt nevezetes, hogy a legutóbbi **hatvan év alatt** minden istenáldotta reggel elment szent misét

hallgatni a templomban! Mit szolna erre a szokatlan „bigót“-ságra Kesze Gárda disz amerikás úr, ki 60 esztendő tén már végig élt, de hatvanszor tén alig-alig vala az Isten házában...

Csernitzky István.

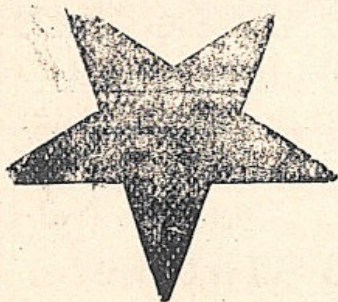
ÜGYNÖKEINK.

Cleveland, O. Bodig József. — Detroit, Mich. Pálfi István. — Hastings U. H., N. J. Kucsera János. — Lorain, O. Kiss Károly. — Mc Adoo, Pa. Szalay Jenő. — Mc Dowell, W Va. Bikreszt Pál. — Pocahontas, Va. Kazai Mihály. — W. Hazelton Pa. Képes József. — Scranton, Pa. Ságghi Lőrinc. — South Betlehem, Pa. Konyár János. — South Bend, Ind. Áder János. So. Norwalk, Conn. Kun Pál. — Throop, Pa. Kovács Sándor. — Toledo, O. Danykó József, Székely Bálint. — Torrington, Conn. Kiss Károly. — Trenton, N. J. Szmoliga Béla. — Yonkers, N. Y. Mrs. Frank Karácsonyi. — Bridgeport, Conn. Csámer István.

VEGYEN HAZAI FEJKORPÁT

eltávolító szert. Eredménye biztos.

Akinek barnák a fogai; inkább ajánlja neki kitűnő hazai fogfehérítő szereimet. Nálam kaphatók: fejkorpa, hajhullás, arc-pattanás mitesser, májfolt, bőrvörösség, lábizzadá s fogfájás stb. elleni kitűnő hazai szerek. —

MAGYARORSZÁGI

illatos mozdó szappanaim nagyszerűen finomítják a bőrt. — Árjegyzéket hazai szerekről ingyen küld

JOE MESSERSMITH, importer
9112 Buckeye Rd. CLEVELAND, O.

Szeretettel kérem a Hajnal tisztelt olvasóit, sziveskedjenek a lapért járó hátralékot beküldeni, illetve előfizetni. M. G. szerkesztő.

MAGYAROK!

Ha pénzt akartok szerezni, ha házat, lotot vagy farmot akartok venni, forduljatok bizalommal ezen cimhez:

The Philip Richmond Realty Exchange

150 Second Street

Passaic, N. J.

Tűz-, élet- és baleset biztosítás.

A Főtisztelendő római-és görögkatholikus papság szives figyelmébe ajánljuk a Hajnal kiadóhivatalában hapható

keresztleveleket és házassági leveleket.

Latin nyelven. Finom papiron.
12x17 nagyságban. Darabonként 2c.

: Telefon: :
1734 Passaic.

LABAS ANDRÁS

102 2-nd St.
Passaic, N.J.

Temetkező és Bebalzsamozó Intézete.

Minden e szakmába vágó megbizatásnak lelkiismeretesen, pontosan és olcsón tesz eleget. **Kocsik** temetésekre, e-küvőkre, betegek részére, kirándulásokra, diszmenetekre, bármely percben olcsón kaphatók.

Tavaszi - nyári mulatságok, bálók, piknikek legalkalmasabb,
legkedveltebb helye Garfielden (N. J.) a

...Hotel German Castle...

Tulajdonosa: **Richard Faber.**
Szép park. — Izletes ételek, tiszta italok. — Szobák.

Legszebb, legolcsóbb, legalkalmasabb ajándék az
Ó- és Újszövetség története képekben azaz

A KÉPES BIBLIA

50 színes kép magyarázattal! 100 oldal!
Diszes vászonkötésben. Ára 80 cent.

Megrendelhető a Hajnal-nál.

Mrs. F. Rowinski 51. Monroe St. Passaic, N.J.

Temetkezési és Bebalzsamozási Intézete. Kocsik temetések-
re, esküvőkre, betegek részére, kirándulásokra, diszmenetekre - éjjel-
nappal kaphatók. - Telefon: 396. L. 1. Passaic. - Jutányos árak!

The Passaic Trust and Safe Deposit Co.

Legközelebbi alkalommal tekintse meg új üzleti helyi-
ségünket s annak elsőrendű berendezését (Burglar
Proof vaults) 241 MAIN AVENUE.

Betett pénzek után 4% kamatot fizet.

A társulat széleskörű pénzküldő irodával is rendelkezik,
mely Europa minden országába rövid idő alatt szállit pénzeket.

MOSKOVITZ EMIL

.: .: 182. SECOND STREET PASSAIC, N. J. .: .:

A legkitünőbb, legtartósabb és legcsinosabb bútorok raktára. – Különösen berendezve a magyarság igényeire. Mindennemű házi tárgyak; párnák stb. — Közkedvelt bevásárlási forrás.

◆◆ I. H. MAAS. ◆◆

Passaici magyarság kedvelt fényképésze. Minden e szakmába vágó rendelést, felvételt tisztán, gyorsan finoman eszközöl. Nyitva mindennap reggel 8-tól este 10-ig. J. H. MASS fényképész. - 37 Monroe St.

Nagy ujdonság!

BUDAPESTI ÁRUHÁZ

név alatt üzletemet megnagybbitottam és most, hogy a dusan felszerelt raktáramat megmutathassam, **nagy megnyitást** rendezek, melyen az összes raktáron lévő áruk, ugymint női és férfi ruhakelmék, divatáru cikkek, menyasszonyi kelengyék, keresztelő ruhák, férfi és női kalapok stb. cikkek áron alul lesznek - elárusítva. — Tömeges látogatást kérve, tisztelettel a

BUDAPESTI ÁRUHÁZ (M. Ehrenfeld tulajdonos.)

188-190-192 Második utca és Monroe utca sarkán, Passaic, N. J.

Merchant Bank of Passaic, 183 Passaic Str.

ROBERT D. KENT, elnök.

JOHN HARDIFER, alelnök.

..... Tőke 50,000 dollár.

Takarék betétek után 4 százalékos kamatot fizet.

— Vidéki betevőkre különös gondot fordít. —

Hivatalos órák: délelőtt 9-től délután 4 óráig.

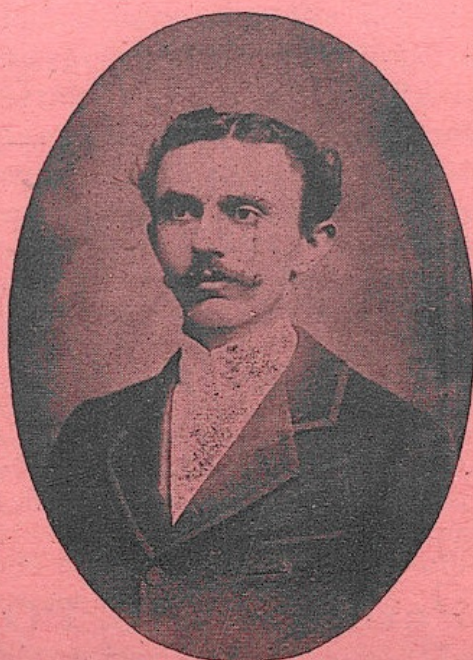
Passaic magyarságának egyik legkedveltebb bankja.

HIRDETÉSEKET olcsó áron felvesz

 a „HAJNAL“ kiadóhivatala.

CHAS. A. BICZAK,

zászló és jelvénykészítő

222 3rd St. Passaic, N. J.

Zászlók 35 dollártól feljebb.

Jelvények 5 centtől feljebb.

Sapkák 1 dollártól feljebb.

Ájtatossági tárgyak. Imakönyvek, szentképek, feszületek, olvasók. — Egyházi, egyesületi, üzleti nyomtatványok. A lapszabályok, tagsági és beteglátogató könyvecskék, plakátok, meghívók, szinlapok, ticketek. Számlák, szerződések, levélpapírok. — Pompás kivitelü egyesületi felszerelések, díszek, kellékek. Zászlók, egyenruhák, dízsapkák, jelvények, elnöki kalapácsok, szavazó dobozok. — Lélek-nemesítő keresztény olvasmányok.

Izléses kivitel! — Tartós anyag! — Jutányos ár!

A világ legdrágább kincse: az egészség!

Magyar pap kórháza Amerikában.

Isten segédelmével eddig 200-nál több betegségnek találtam meg gyógyító-írját a világhírű wörishofeni plébános, a néha valóságos „Father Kneipp“ csalhatatlan gyógyításával. Öt esztendői amerikai lelkipásztorkodásom alatt 4000 beteg fordult meg a kezem alatt. West-Virginiától Bostonig, Atlantic Citytől Harrisburgig tömegesen járultak elém a szenvedők. Angolok és németek, tótok, csehek és lengyelek. De még néger is. Kedves magyar honfitársaim seregestül kerestek föl. Aki személyesen nem jöhetett, levélben panaszkolta el baját. Hogy bizalmát senki sem pazarolta érdemtelenre, mutatja a temérdek köszönő levél, hálaírat. Sok százra rug a számuk s az érdeklődő ritka szép tapasztalatot merithet belőlük. Tifuszt, tüdőlobbot, vérhányást, vörhenyt, váltólázatot --- mondhatnám --- egész könnyű szerrel gyógyítottam. Epe-, vese-, hólyagkőből operáció nélkül kigyógyítottam szenvedő embertársaimat. Vérmérgezésből az utolsó percben, már a halál révén sikerült visszaadnom a sir szélén állókat az életnek. Legutolsó betegem 15 évi rheuma következtében szivbajában sehohsem talált enyhülést. Meggyógyítottam. Gyógyításom egyszerű, természetes.

Hideg víz, biztos hatású füvek, szigorúan megszabott életmód. — Honfitársaimnak bármely pillanatban rendelkezésükre állok.

Father CHAS. POLICSEK

General Director of the American-Carlsbad Sanitarium
780 14-th Ave. So. Lorain, Ohio.

RIZSÁK JÁNOS

Közjegyző

...Pénzszállító és váltó üzlete..

Főüzlet: 127 2-dik utca Passaic, N. J.

Magyarországi bizományi iroda:

—: Budapest, VII., Király-utca 103. :—

Fióközletek:

So. Bethlehem, Pa. — Wharton, N. J.

Alpha, N. J. — Franklin Furnace, N. J.

A New Jersey állami törvényeknek megfelelően 35,000
dollár biztosíték az államnál.

Pénzt a legolcsóbban és leggyorsabban szállit Magyarországra, valamint bármely világrészbe. Kérem egyuttal ügyfeleimet, ha pénzt akarnak Magyarországból kihozatni, például birtokeladásból, árva-pénztárból, takarékpénztárból, vagy bármely más célból, úgy a költségek megtakarítása céljából adják fel budapesti irodám címére, Budapest, VII., Király utca 103 és én az ott megbízott összeget, dollár értékben, hiány nélkül kifizetem.

Hajójegyeket Európába vagy Európából Amerikába a legjobb hajókra adok el, az utasokat személyesen elkísérem a hajókhoz.

Jogügyekben mindennemű okiratok, szakszerűen kiállittatnak és a törvényeknek megfelelően elintéztetnek.

Utbaigazítást, felvilágosítást és tanácsot, ingyen és szívesen adok.

  H A J N A L

No. 11. Vol. II. MONTHLY MAGAZINE Nov. 1909.

Szerkeszti MESSERSCHMIEDT GÉZA plébános Passaic-on, New Jersey.

Szerkeszti: Messerschmidt Géza plébános, Passiac-on, New Jersey

REPRINT EDITON

Készítette: Dudás Róbert Gyula, 2015-ben